

פניני תורה

פרשת השבוע: לך לך הפטרה: למה תאמר (ישעיה ב)
נערך בס"ד ובזכות הרבים ע"י הרב משה דייך נ"י

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת לך לך

כניסת השבת : 4:23

צאת השבת: 5:23

רבינו תם: 6:00

ח' חשון תשפ"ה

מאמר בפרשה

בפרשתנו מספרת התורה על חלק מנסיונותיו של אברהם אבינו. במשנה באבות (פ"ה מ"ג) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם. ופירש רבינו עובדיה מברטנורא את העשרה נסיונות וסדרם: א) אור כשדים שהשליכו נמרוד בכבשן האש. ב) לך לך מארצך. ג) ויהי רעב. ד) ותלקח האשה לבית פרעה. ה) מלחמת המלכים. ו) מעמד בין הבתרים שהראהו שעבוד מלכיות. ז) המילה. ח) וישלח אבימלך ויקח את שרה. ט) גרש את האמה הזאת ואת בנה. י) העקידה. ע"כ. למדנו מדבריו שהניסיון הראשון היה הניסיון של אור כשדים ואחריו היה ניסיון היציאה מחרן.

במדרש תנחומא על הפסוק בשיר השירים "אחות לנו קטנה ושדים אין לה" אנחנו לומדים שניסיון של אור כשדים היה נקודת המבחן לאברהם לראות האם הוא יכול להיות השורש לעם ישראל. ובמה נבחן אברהם אבינו? מבאר המדרש "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף" אם נותן נפשו כחומה זו שהיא עומדת בפני מלחמות הרבה וימסור עצמו על קדושת השם. "נבנה עליה טירת כסף" אלו ישראל שקראם כנפי יונה נחפה בכסף. "ואם דלת היא" אם דל הוא מלמסור נפשו על קדושת השם. "נצור עליה לוח ארז" מה צורה שבלוח ארז נוח להיטשטש, כך אברהם איני משגיח עליו. ע"כ. כלומר שהיסוד שעליו נשען בית ישראל הוא "למסור עצמו על קדושת השם".

ואכן אברהם אבינו מסר עצמו במשך כל חייו על קדושת השם בעולם. וזו תשובתו של אברהם להקב"ה "אני חומה" למסור נפשי על קדושת שמו ולא אני בלבד אלא "ושדי כמגדלות" בני בניו חנניה מישראל ועזריה ודורו של ר' חנניה בן תרדיון וחבריו שיתנו נפשם על קדושת שמך. כלומר שאברהם אבינו השריש באומה היהודית את הכח הגדול שיש ליהודי שמוכן לסבול כל צער ויסורים שבעולם ואפילו למסור את נפשו, על אמונתו בהקב"ה.

בתפילה אנו אומרים את שבחי אברהם אבינו "אתה ה'... אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם, ומצאת את לבבו נאמן לפניך וכרות עמו הברית וכו'" אנחנו מוצאים שיש קשר בין ניסיון "אור כשדים" לבין שינוי השם מאברם לאברהם. ומה הקשר בין הניסיון של אור כשדים לבין החלפת השם.

אולם כאשר אנחנו לומדים בדברי המדרש שניסיון אור כשדים היה מבחן לאברהם אבינו האם הוא יכול להקים את עם ישראל שתפקידו לקדש את שם ה' בעולם. מובן מדוע דוקא כעת יש מקום לשינוי השם. בתחילה היה "אברם" איש פרטי שהוא מרומם ונעלה. אבל כעת נהיה "אברהם" איש כללי הממונה על כל העולם "אב המון גויים". אברהם אב לכל העולם ללמד אותם לקדש שם ה' בעולם.

בספרי המפרשים מבואר שקידוש ה' צריך להיות בחיי האדם היהודי יום יום, ולא רק למסור נפשו למיתה. אלא כל מסירות שיהודי עושה לקיום המצוות וללימוד התורה יש בזה מסירת נפשו למען השם. וכך כתב הרמב"ם (פ"ה יסודי התורה הל' י) "וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ב"ה כמניעת יוסף הצדיק מאשת רבו הרי זה מקדש את השם" הנה ביאר הרמב"ם יותר את הגדרת הדברים כי כל פרישה מעבירה או עשיית מצוה מפני ציווי הבורא בלבד מבלי תערובת שיקולים אישיים נוספים אפילו לא של יראת העונש הרי זו מציאות של קידוש ה'.

כוחה של מצות הצדקה

סיפר הרב ניסים יגן זצ"ל יש יהודי בשם רבי דוד צבי אדם צדיק שבכל יום נוסע לאחת מהערים בארץ כל פעם למקום אחר יחד עם עוד כמה חברים, הם מגיעים לבית הכנסת מתפללים מנחה וערבית ובין מנחה לערבית אומרים דברי תורה ומקרבים יהודים לאביהם שבשמיים, כך היה מנהגו בכל יום ויום.

יום אחד הוא ועוד שני חברים הגיעו לתחנה מרכזית בירושלים והחליטו שהאוטובוס הראשון שיוצא מהרציף עליו יעלו ולאן שהוא יסע הם יסעו איתו לא משנה מה יעד האוטובוס, העיקר לזכות את הרבים. לפתע הבחינו באוטובוס שמוכן

לנסיעה שאלו את הנהג מה היעד שלך, ענה הנהג אני נוסע ל'פרדס כץ'. הם עלו לאוטובוס וישבו. כשירדו בפרדס כץ הבחינו בשלושה בתי כנסת השלושה התפצלו כל אחד הלך לבית כנסת אחר רבי דוד הגיע לבית הכנסת של מרוקאים ובית הכנסת היה סגור. לפתע הגיע הגבאי ז'ק יהודי עם שיער ארוך שרשראות בצואר נעלי בית ומכנסיים קצרים הוא הסתכל על רבי דוד במבט חמור סבר, ושאל אותו 'למה באת לפה?' השיב לו רבי דוד צבי באתי להתפלל. אמר לו הגבאי רק תתפלל אל תבקש כסף. אמר רבי דוד אני לא רוצה כסף אני יכול להגיד דרשה. ז'ק הגבאי השיב בשלילה בשום אופן אל תגיד דרשות רק תתפלל וזה הכל. הגבאי פתח את הבית כנסת הגיעו עשרה ורבי דוד ביקש מהגבאי להיות חזן הגבאי הסכים בתנאי שלא יגיד דברי תורה ולא יבקש כסף. רבי דוד הסכים הוא התפלל מנחה ועד לתפילת ערבית נותר הרבה זמן רבי דוד ביקש לומר רק פסוק אחד הגבאי הסכים.

רבי דוד צבי עמד ואמר רבותי כל יום בתפילה אנו אומרים שהקב"ה "זורע צדקות מצמיח ישועות בורא רפואות" למה הכוונה? לפעמים אדם רשע עושה צדקה הרשע הזה לא צריך את הזכות של הצדקה כי אותו רשע הוא עשיר יש לו כסף והוא בריא, הקב"ה לא משלם לו על הצדקה, הקב"ה לוקח את הצדקה וזורע אותה, אם ביום מן הימים הרשע הזה יצטרך את הזכות של הצדקה, הקב"ה ימציא לו רפואה. אם הוא חולה הקב"ה מצמיח ישועות, הקב"ה זורע צדקות ולאחר מכן בבוא היום מצמיח ישועות, ולאחר מכן בורא רפואות. רבי דוד סיים דבריו ואז הגבאי החל לבכות, שאל אותו רבי דוד למה אתה בוכה? אמר לו הגבאי מה שדרשת נוגע אליי זה בדיוק מה שקרה לי. רבי דוד ביקש ממנו לספר ולהסביר. והגבאי החל לספר גרתי בצרפת בעיר פאריז המקצוע שלי היה ספר נשים

המספרה היתה פתוחה בכל ימות השבוע כולל שבת ויום כיפור רחמנא לצלן, לא היה לי שום קשר לדת וליהדות שנאתי דתיים. יום שישי אחד הגיע אלי למספרה אברך עני והתחיל לשפוך לפניו את ליבו, האברך אמר לי שאין לו כסף לעשות שבת רחמתי עליו למרות שלא אהבתי דתיים, פתחתי את הקופה והוצאתי את כל הכסף שהיה בקופה, סכום גדול מאוד האברך שמח לקח את הכסף והלך. לאחר יומיים הגיע בחורה גויה נאה ועשירה גדולה ורצתה להסתפר, כשסיימתי לספר אותה, היא לא קמה מהכסא ביקשתי ממנה בעדינות לקום וללכת, אך היא לא עזבה. שאלתי אותה לרצונה, והיא אמרה לי שהיא רוצה להנשא לי, נבהלתי ואמרתי לה ש'אני יהודי'.

'אני רוצה להתגייר' היא אמרה, אני יודעת שהיהדות אמת ואני רוצה להתגייר להתחתן עם יהודי ודרכו להתקרב ליהדות. 'אני לא דתי' סיפרתי לה, אני לא שומר תורה ומצוות לא שומר שבת וגם לא צם ביום כיפור, אמרה לי הגויה אני אתחתן אתך, אתה לא תפריע לי, ואני לא אפריע לך, אני אשמור שבת וטהרה, והיא שכנעה אותו והוא הסכים. היא התגיירה גיור כשר והם התחתנו הוא המשיך במקצוע שלו כספר נשים. יום אחד הגיורת הזו הלכה לרב וקנתה דרך הרב תפילין מהודרות לבעלה, היא רקמה את השם שלו על הנרתיק של תפילין נתנה לו את התפילין, והוא כעס עליה שבזבזה כסף לריק, היא לא התווכחה אתו לקחה את התפילין ושמה אותם בספרייה.

כל בוקר הוא היה נוסע ברכבת התחתית לעבודה. יום אחד הוא לא ישן טוב בלילה הוא התעורר מוקדם, ואשתו אמרה לו בעדינות מתוך יראה, 'בעלי הרכבת יוצאת רק בעוד חצי שעה קניתי לך תפילין מהודרות אולי תניח תפילין'. הוא התעצב עליה צעק עליה לקח את התפילין וזרק אותם מקומה רביעית למטה.

היא בכתה כל היום ירדה למטה הרימה את התפילין נשקה אותם והחזירה אותם הביתה. כשהוא חזר בערב מהעבודה היא לא דיברה איתו על התפילין הכינה לו אוכל טעים וביקשה ממנו סליחה. היא ישנה וחלמה חלום, בחלומה היא מסתכלת דרך החלון רואה את בעלה הולך ויותר לא חוזר. היא ספרה לו את החלום בקשה ממנו להתחרט ולנשק את התפילין הוא לא הסכים. למחרת בבוקר הוא אמר שלום יצא מהבית ירד למטה החליק על בננה נפל על הגב והשתתק כולו בשיתוק, הוא לא יכל לזוז בדיוק במקום שהוא זרק את התפילין. הוא סיפר שהזמינו אמבולנס הרימו אותו כמו שק תפוחי אדמה, אח"כ הוא היה בשמונה בתי חולים ואשתו דאגה לו וטפלה בו במסירות.

לאחר שנה הוא התקשר לאשתו וביקש ממנה שתביא לו את התפילין, היא בכתה מרוב התרגשות לקחה מיד את התפילין הזמינה מונית והגיעה לבית החולים. הוא ביקש ממנה לסגור את הוילון, מתוך בכי הניח את התפילין אמר קריאת שמע והוריד את התפילין. תוך דקות אחדות הגוף שלו התרפא. באותו יום יצא מבית החולים וחזר הביתה. בלילה היא חלמה שהיא מסתכלת דרך החלון רואה שבעלה חזר הביתה. הגבאי ז"ק סגר את מספרת נשים עלה עם אשתו לארץ וקנה שתי וילות בוילה אחת הם גרים, ובשניה הוא הקים בית כנסת בפרדס כץ. עכשיו אתה מבין שהדרשה שאמרת מכוונת בדיוק אלי בזכות אותה צדקה שנתתי לאברך נצלת. הקב"ה בלבד זורע צדקות הוא זרע את הצדקה שנתתי כשהייתי צריך ישועה הוא הצמיח לי ישועה וברא לי רפואה. (אמונה שלימה ה)

א. בליל ז' בחשון (ליל שישי) מתחילים בארץ ישראל לבקש בתפילת העמידה גשם, לפי מנהג הספרדים אומרים "ברך עלינו" שהוא נוסח ארוך ומפורט. אך מנהג האשכנזים לומר את הנוסח שבימות הקיץ הקצר "ברך עלינו" רק שמוסיפים בתוך הברכה בקשה "ותן טל ומטר לברכה" במקום "ותן ברכה". (שו"ע וכה"ח קיז א).

ב. אם שכח והתפלל בדרכו בימות הקיץ ולא אמר "ותן טל ומטר". צריך תיכף לתקן. יש ג' מקומות שיכול לתקן. 1), אם נזכר כל עוד שלא סיים את ברכת השנים יחזור ויאמר מתחילת ברכת 'ברך עלינו'. ואם נזכר רק אחר שסיים את הברכה, אם עדיין לא התחיל את הברכה הבאה [תקע בשופר] יאמר שם 'ותן טל ומטר לברכה'. וימשיך 'תקע בשופר'. (כף החיים סימן קיז ס"ק לד').

2), אם נזכר אחר שהתחיל 'תקע' ימשיך את הברכות ובברכת 'שומע תפילה' יוסיף 'ותן טל ומטר לברכה', (שו"ע קיז ס"ה). ואפילו אם אמר ברוך אתה ה', יסיים "למדני חוקיך", ואחר כך יאמר ותן טל ומטר ויסיים הברכה. (מ"ב ס"ק יט. כה"ח מב). וכן אפילו אם כבר סיים את ברכת 'שומע תפילה' כל שלא התחיל את הברכה הבאה ירצה' יכול לומר שם נוסח הנ"ל. (בא"ח בשלח אות יח' כה"ח שם). 3), אם נזכר לפני סיום 'יהיו לרצון' חוזר ל'ברך עלינו' וממשיך על הסדר עד סוף התפילה. אם סיים יהיו לרצון חוזר לתחילת תפילת השמונה עשרה. (שו"ע קיז ס"ה. בן איש חי שם).

ג. מי שמסופק ואינו יודע אם אמר 'ברך עלינו' או 'ברכנו'. אם עדיין לא עברו 30 יום מז' בחשון אנו אומרים שחזקה שנמשך אחר הרגילו ואמר "ברכנו", ודינו שצריך לחזור וכנ"ל. (שו"ע ס' קיד סעיף ח).

ד. יש אומרים שבכדי שלא יבוא לידי טעות, יאמר 90 פעם "רופא חולי עמו ישראל ברך עלינו". ואז כיון שלשונו הורגל לומר "ברך עלינו" מיד אחר ברכת רפאינו, מסתמא כך ימשיך. (הגר"מ אליהו) ולמנהג בני אשכנז שהברכה מתחילה "ברך עלינו" יאמרו "ואת כל מיני תבואתה לטובה ותן טל ומטר לברכה" 90 פעם. (מ"ב ס' קיד ס"ק מ)

פרפראות בפרשה

לך לך מארץך.. אל הארץ אשר ארץך:

ענני כבוד: בעל הטורים כותב: 'אראך'. בגימטריא 'בעננים'. מלמד שהיו העננים הולכים לפניו ומראים לו הדרך. ע"כ. ומבואר דכשיצא אברהם אבינו מחוץ לארץ לילך לארץ ישראל היה מוקף בענני הכבוד. מעשה אבות סימן לבנים: בספר 'הוגי שעשועות' מוסיף דבר נחמד שהרמב"ן (בפסוק י"ב) כתב כל מה שנעשה לאברהם אבינו כשירד למצרים נעשה גם לבני ישראל בדורות הבאים. ולפי"ז "ל שגם העננים היו בגדר 'מעשה אבות סימן לבנים' כמו שאברהם אבינו הלך מחרן לארץ ישראל מוקף בעננים, כמו כן כלל ישראל היו מוקפים בענני הכבוד כשיצאו ממצרים והלכו לארץ ישראל.

עוד מביא שם לבאר ע"פ דברי רש"י בשיר השירים (א-ד) שמשמע שבני ישראל זכו להיות מסובבים בענני כבוד בזכות אהבת כלולות לכתם אחריו במדבר ארץ ציה וצלמות וגם צדה לא עשו להם והאמינו בו ובשלוחו ולא אמרו היאך נצא למדבר לא מקום זרע ומזונות והלכו אחריו בתמימות. ואם כן יש לומר שגם אברהם אבינו זכה לענני הכבוד בזכות שהאמין בהקב"ה כשאמר לו 'לך לך מארץך וממולדתך ומבית אביך' ולא שאל כלום. (הוגי שעשועות)

ואעשך לגוי גדול... והיה ברכה:

רמז לגאולה בזכות אברהם: רש"י מפרש את הפסוק כך: 'ואעשך לגוי גדול' זהו שאומרים אלהי אברהם. 'ואברכך' זהו שאומרים אלהי יצחק, 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים אלהי יעקב, יכול יהיו חותמין בכולן? ת"ל 'והיה ברכה' בך חותמין ולא בהם. ע"כ.

בספר אהל תורה (ליקוטים מהאדמו"ר מקוצק זצ"ל) מובא לבאר הנה נאמר במשנה (אבות פ"א מ"ב): "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים". ע"כ.

שלושת עמודי עולם אלה הם כנגד שלושת האבות. אברהם היה גמילות חסד: יצחק - עבודה, שהקריב עצמו קרבן לה': יעקב - התורה, שהרי היה "איש תם יושב אהלים", באהלי תורה.

וכאן בא הרמז שבדורות האחרונים שלפני ביאת המשיח תתמעטנה התורה והעבודה, ולא יגאלו ישראל אלא בזכות צדקה וגמילות חסדים, כמו שאמר הכתוב: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (ישעיה א).

וזהו מה שרמז רש"י: "בך חותמין" - חתימת הגלות, כלומר סיומה, תהיה רק "בך" - בגלל מידת גמילות חסד שבך, שכן לדאבון הלב תהיינה התורה והעבודה במידה מועטת ביותר. (מעיינה של תורה)

וַיֹּאמֶר הִבֵּט נָא הַשְּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים.. וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ:

מדוע נאמר פעמיים 'ויאמר': המפרשים העירו מדוע נאמר פעמיים 'ויאמר', למה היו שני אמירות. ולכאורה באמירה אחת מספיק 'הבט השמימה וספור הכוכבים.. כה יהיה זרעך'. יש שפרשו כי כשאמר הקב"ה 'הבט השמימה וספור הכוכבים' היה כאן ציווי לאברהם לצאת החוצה ולספור את הכוכבים, ובכדי לקיים את ציווי ה' יצא אברהם החוצה והתחיל לספור את הכוכבים, וכשראה שזה לא נגמר, אז אמר לו הקב"ה הבטחה 'כה יהיה זרעך'. ואם כך היו שני אמירות שונות בשני זמנים, בתחילה נאמר לו ציווי, ואח"כ נאמרה לו הבטחה, לכן נאמר פעמיים 'ויאמר'. (בית יצחק).

מה המיוחד בסימן זה: מובא בשם הגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל שאמר כך: יש באדם כוח רצון, [שרוצה להשיג איזה מעמד או דבר כל שהוא] ומצד שני יש לו כוח של 'יכולת ומסוגלות' כדי להגשים את הרצון. רוב בני האדם מכוונים את 'הרצון' שלהם לפי כוח היכולת שיש להם, אבל לא מעבר לזה. אבל כאן נאמר לאברהם אבינו אל תמדוד את כוח הרצון שלך כי לפי היכולת. כי לפי דרכי הטבע אין אדם מסוגל לספור את הכוכבים, ובכל זאת אומר לו הקב"ה 'הבט השמימה וספור הכוכבים' למרות שידוע אתה מראש כי לא תוכל לספור את הכוכבים, הרי אתה מביט השמימה ומנסה לספור, כך יהיה גם זרעך הוא לא ימדוד את הרצון במידת היכולת, אלא את היכולת במידת הרצון. אתה צריך לרצות באמת וככל שיהיה רצון יותר גדול כך תצליח לעשות יותר. (אמרי דעת)

בספר 'מנחת שלום' מביא מעשה שמשקף את האמירה הזו. הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל היה רגיל לספר שפעם אחת נכנס אליו ת"ח סגי נהור ושני ספרים בידו, ואמר אותו תלמיד חכם שספרים אלו הוא עצמו חיבר אותם כשהיה צעיר יותר. עוד המשיך לספר שלעת זקנותו כבר היתה ראייתו קשה עליו והחליט להמעיט בכח יגיעתו והתמדתו כדי שלא תפגע ראייתו. והנה פתאום הפסיק לראות לגמרי. ודרש ברופאים ואחד הגדולים שבהם אמר לו תמה אני היאך לא חדלת לראות כבר לפני שנים רבות, כי לפי כל הבדיקות עולה שהנך עיוור כבר מזה זמן רב. וסיים הזקן שאמנם אותו רופא גדול תמה ולא יודע, אך אני יודע כי כל זמן שהייתי מתאמץ ומתייגע מעל לטבע כדי לעמול ולחדש חידושים בתורה אף הקב"ה נהג עמי מעל לטבע וזיכני לראות כדי שאוכל להמשיך בכתיבת חידושי, אך כאשר חשבתי שההתאמצות היתרה עלולה להזיק לי ומיעטתי ביגיעתי, אותה סייעתא דשמיא נפלאה נסתלקה ממני. וזה מוסר גדול שאם אדם עושה השתדלות ומתאמץ יכול להשיג אף מעל הטבע ובלבד שתהיה השתדלות אמיתית בכל כוחו מעל לטבע. (מנחת שלום)

אם מוֹזוֹט וְעַד שְׂרוֹף נֶעֱלָ..

מצוות התפילין והציצית בזכות אברהם: בגמ' חולין (פ"ח ב') אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו 'אם מחוט ועד שרוך נעל' זכו בניו לשתי מצוות לחוט של תכלת ולרצועה של תפילין. ע"כ. והמפרשים שאלו מדוע דוקא זכו לב' מצוות אלו, ומה המידה כנגד מידה בזה.

המהרי"ל דיסקין זצ"ל מבאר בנוהג שבעולם מי שמנצח במלחמה זוכה בשלל ולוקח את כל רכושו של הצד המנוצח. ואין זה נחשב בעיני העולם 'שוד' אלא יש כאן מדה של צדק והגיון. והדבר דומה לשנים שמשחקים בקוביא או משחק אחר בדומה לזה שני הצדדים מכניסים את כספם לקופה והצד המנצח זוכה בכל הקופה מה הצדק בכך פשוט מאד הרי הוא נכנס לסיכון אם חבירו היה מנצח היה מפסיד את הכל והשני היה מרויח, ולכן תמורת הסיכון הזה הוא זוכה עתה בדין בכל הקופה.

כך גם במלחמה כאשר נכנסים למלחמה הולכים על כל הקופה כל צד יודע שאם ינוצח יפסיד, ולכן כאשר הוא מנצח מגיע לו השלל בדין ואין למנוצח כל סיבה לתרעומת. אולם כל זה כששני הצדדים שוים כשלכל אחד יש סיכוי שוה, אך כאשר מעצמה עולמית מכריזה מלחמה על ארץ קטנה ומנצחת אותה, הרי נצחונה מובטח מראש, היא לא הסתכנה כלל, ואין לה סיבה אמיתית לקבל את השלל, ואדרבה אם תקח שלל יחשב זה גזל. מעתה מובן מדוע לא רצה אברהם לקחת מחוט ועד

שרוך נעל, כי אברהם ביקש להכריז בפני כל יושבי תבל שמלחמתו לא היתה מלחמת בשר ודם שהוא לא עשה כאן מאומה, הוא לא נכנס לשום סיכון, אלא 'ה' איש מלחמה' הנצחון היה מובטח מראש. ולכן אין לו כל הצדקה לקחת מן השלל. הכרזה זו היתה איפוא הכרזה של אמונה בה' של פרסום שמו יתברך בעולם, ולכן ביקש אברהם לחזק את ההכרזה על ידי השבועה שנשבע עליה. בזכות זו אכן זכו בניו לשתי מצוות הבאות לפרסם את מלכות ה' בעולם ע"י הציצית והתפילין. (מהרי"ל דיסקין, מקנים אתבונן)